

Světlo naděje

Kateřina Hájková

Ústí nad Orlicí 2021

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Hájková, Kateřina

Světlo naděje / Kateřina Hájková. – Vydání první. – Ústí nad Orlicí : Oftis, 2021. – 211 stran

ISBN 978-80-7405-474-7 (vázáno)

* 821.162.3-32 * (0:82-32)

– české povídky

821.162.3-3 - Česká próza [25]

Smíření a odpuštění

...

Už se jí ale nešlo tak pěkně jako předtím. Nedařilo se jí navázat na přetrženou nit dívčích úvah. Do mysli se jí nenápadně vkrádala úzkost. Na hrudníku pociťovala zvláštní tíseň. Drobné chloupky na předloktích se zježily. Po zádech potichu přecházel mráz. Najednou se jí zachtělo na velkou. Nevěděla proč, ale od malička to tak měla – jakmile se jí udělalo zima, pociťovala nutkání odskočit si. Rozhlédla se kolem. Potřebu tady vykonávat nechtěla. Nechtěla si sundávat kalhoty a kalhotky uprostřed lesa. Co když tu s ní, kromě zvířat, je ještě někdo? Kdo by tu ale byl, okřikla se vzápětí. Ona přeci není z těch, které se bojí. Detektivní příběhy nečetla a na horory se nedívala. Takže se jí žádné děsivé představy hlavou nehonily. Neměly se z čeho tvořit. A přeci teď, jako by se situace měnila. Útroby jí svírala neznámá tíseň. Najednou si přála být doma v posteli. Zachumlaná pod dekou, s bratrem sedícím nad ní a hladícím ji po vlasech.

„Moje malá sestřičko, ničeho se neboj, já tě ochráním, když jsem s tebou, nemůže se ti nic stát.“

Jenže bratr tu teď nebyl. Byl tu jen temný les. Les, na který za chvíli začne padat soumrak. Les plný šumu a praskání, které v ní probouzejí dosud nepoznanou paniku. Proč jen neřekla bratrovi, aby šel s ní? Určitě by šel. Možná že jí, až se vrátí domů, dokonce laskavě vyčiní, že se takhle k večeru vydala ven bez doprovodu. Už aby to bylo. Měla chuť rozběhnout se a křičet. Ale kam a na koho?

Odpověď se záhy vynořila. V hustém křoví jen pár metrů od ní se objevila postava muže. Nejprve se jí ulevilo. Určitě to byl on, kdo za ní šel. Pociťovala krátký záchvěv radosti. Chtěla jít k němu, pozdravit ho a říci mu, jak je ráda, že ji našel, že zabloudila a neví, jak se dostat domů, že na ni čeká bratr, že šla na borůvky, aby mohla rodičům, kteří se zítra vrátí od moře, upéci bublaninu, že... Něco v jeho pohledu ji ale zarazilo. Hrubost, kterou neznala. Lačnost a chtíč. Ještě nikdy se na ni nikdo takhle nedíval. Začala se stydět. Hluboké černé oči, temné a neproniknutelné (Měl vůbec panenky?) toho muže ji propalovaly a pronikaly až pod její spore tílko a kratičké šortky. Připadala si před ním nahá, bezbranná. Srdce se jí rozbušilo. Dostala strach. Stejně, jako před chvílí chtěla běžet k němu,

86 cítila nyní nutkání utéci od něho pryč. Co nejdál. Ale nohy jako by ji přestaly poslouchat. Byly paralyzované. Nemohla se pohnout z místa. Jako ve špatném snu. Ale tohle byla skutečnost.

Byla v lese. Sama s neznámým mužem s divokým pohledem a hustými černými vlasy na vysokém čele splenými potem. Čpěl jí. Jeho pach ji odpuzoval. Donesl ho k ní vlahý večerní vánek. Udělalo se jí nevolno, chtělo se jí zvracet. Kéž bych omdlela, napadlo ji. Vzápětí se okřikla – nejsem přeci zbabělá – a pokusila se sebrat dohasínající zbytky odvahy. Nadechla se, aby ho pozdravila, jak to slušná děvčata dělávají. A ona byla slušné děvče. Vykročil k ní a vzal jí tím nevyřčená slova z úst. Instinktivně ucouvla, on však vzdálenost mezi nimi rychle překonal. Zastavil se těsně u ní. Vnímala jeho zrychlený dech, tělesné teplo a vzrušení, které začínalo být hmatatelné. Vyděsila se. Došlo jí, k čemu se schyluje. Že už mu neunikne. Rozklepala se jí brada, po lících stékaly horké slzy. Pokusila se do něj strčit, ale jeho síla ji ochromila. Dusil ji svým velkým vlhkým tělem a zběsilou naléhavostí. Ještě chvíli bojovala, potom ale rezignovala. Pak už byla jen bolest, krev a pláč.

...

Třetí dítě

...

A tak jsme se zde ve velmi krátkém čase ocitli znovu. V Ležácích. Tedy v tom, co po nich zbylo. Jen ne sami. Ale s Jarmilkou. Sedí na zadním sedadle našeho šedého Nissanu a ani nedutá. Na to, jak je jinak mluvná (začali jsme za ní od naší první návštěvy dojíždět pravidelně), je to nezvyk. Zřejmě na ni dopadá síla okamžiku. Patos toho místa. Respektujeme to a také mlčíme. Vzdáváme úctu. Pietu.

Když přijíždíme, ocitáme se ve světě ve světě, v přízračné krajině, kde jsou na malých vlnách rozesety památníky. Je to velké a malé zároveň, skromné a jednoduché a zároveň honosné a elegantní. Je to stejné a zároveň jiné. Přítomnost Jarmilky sedící na zadním sedadle dává všemu zcela jiný rozměr. Uprostřed je památník připomínající zločiny fašismu.

„Tady jsme tehdy po válce v bílých šatech pokládaly ty věnce,“ ukazuje na něj prstem Jarmilka a promluví poprvé od chvíle, co nás na začátku cesty v autě pozdravila. A potom zase mlčí.

„Ukážu vám, kde k tomu tehdy došlo,“ promluví znovu, když vystoupíme na parkovišti před muzeem.

Nemusíme se ptát k čemu. Stoupáme do příkrého kopce, jdeme po silnici na opačnou stranu, než kde se rozkládají hrobodomy. Jarmilka pře výšeni překonává statečně. Na čele se jí lesknou krůpěje potu, zadýchaná ale příliš není – přítom tempo drží poměrně obstojné. Zastavíme se až u lesa rámovaného dlouhou řadou hustých keřů. Ty keře jsou tak husté, že by se do nich někdo mohl schovat. Jako bezdomovec, který takto jako přístřeší využívá jeden keřostrom před supermarketem, na který vidíme z naší domácí terasy.

„Tak tady se to stalo. Z tohohle keře jsem všechno viděla. Tady teta vydechla naposled,“ ukazuje Jarmilka nejprve na keř a potom na kousek země jen pár metrů od keře. Zdá se mi to, nebo je tráva, která zde roste, nepatrně kratší než jinde?

Podívám se na Jarmilkou a cítím obdiv, úctu, lítost i něhu. Jak muselo být hrozné žít celý život s tím, že viděla, jak nacisté ubili její milovanou tetu. Jak muselo být hrozné klást si to za vinu a jak těžké pochopit, že ve

skutečnosti nic dělat nemohla? Přejdeme k ní, každý ji chytne z jedné strany za rameno. Pohladí po ruce nejprve mne, potom Jaromíra.

„Děkuji, děkuji, že jste mě sem vzali,“ zašeptá a v očích má slzy.

„My děkujeme, že jste nás sem vzala,“ řekneme zase téměř jednohlasně a všichni tři se zasmějeme podobně jako u Jarmilky v pokoji, když jsme ji tam byli navštívit poprvé.

...

Muž z fotografie:

...

I když s dochvilností občas mívám problém (na rozdíl od manžela, kterého vojenská výchova jeho otce vycvičila k dokonalé přesnosti a rovněž kritičnosti k sebemenšímu opoždění), toho dne jsem se skutečně snažila, a tak jsme na místo setkání dorazili ještě pět minut před smluveným časem. Dvě hodiny před polednem už zase bylo pořádné teplo, panovalo navíc téměř bezvětří, což výšku teploty pocitově ještě stupňovalo. Karel se v plátěných kraťasech a sportovním tričku z funkčního materiálu, které ode mě dostal k loňským narozeninám, už pomalu začínal potit, což jsem poznala podle toho, jak nervózně přešlapoval z nohy na nohu a špetkou, kterou vytvořil z prstů pravé ruky, si triko na různých místech nadzvedával od těla, aby k němu přivedl trochu čerstvého vzduchu. Zase jsem byla vděčná za šaty z lehkého materiálu, který mne na kůži příjemně chladil a myslela na to, jak jsem ráda, že jsem žena a můžu nosit sukně. Oblečení mě ale teď trápilo ze všeho nejméně. Hlavu už jsem zase měla plnou domněnek a představ týkajících se toho, co mi asi chce profesor sdělit. Ať jsem to probírala kolem a kolem, z té či oné strany, nemohla jsem se dobrat řešení, takže jsem se nakonec rozhodla, že po vzoru jógového učení nechám vše plynout s vírou, že to nějak dopadne.

Zavřela jsem oči a nastavila tvář slunkku, které se pomalu šplhalo k samotnému vrcholu oblohy. A kde má vlastně nebe vrchol, když je nekonečné? Sídli tam někde nahoře Bůh? Shlíží na nás a baví se tím, co a jak tropíme? Co všechno asi musel vidět? Čeho byl svědkem? Vybavilo se mi Dachau. S jeho nekonečnými chladnými zdmi, které šeptaly němé žaloby obětí nacistické genocidy. Komu? Bohu, kterého se ty nešťastné duše v pekle na zemi nemohly dovolat? Poosvětimská židovská teologie mě vždycky fascinovala, jestli to tak mohu říci. Tím tématem jsem se za bývala v bakalářské práci a stejně jsem jej nedokázala celé obsáhnout ani probádat. Jak totiž obsáhnout neobsažitelné? Probádat neprobádatelné? Uchopit neuchopitelné? Obdivovala jsem všechny, kteří přežili a rozhodli se o svých zkušenostech mluvit. Vážila jsem si všech, kteří se rozhodli je nesdílet. Jak totiž sdělit nesdílitelné? Arnošt Lustig v jednom rozhovoru nazval Osvětim absolutním zlem. Takovým, které nelze popsat. A řekl také, že právě proto ti nejlepší

autoři, kteří o ní psali, jako třeba Primo Levi, spáchali sebevraždu – pokusili se sdělit nesdělitelné a neunesli to. Člověk si mnohdy něco myslí nebo na něco vzpomíná – na něco, co ho děsí, čeho se bojí, k čemu se třeba už nechce vracet – a dokud o tom ne promluví, může si nalhávat, že se jedná jen o pouhou neškodnou iluzi. Jenže jakmile taková skrytá obava nebo pravda spatří světlo světa, ať už na papíře nebo v mluveném slovu, stane se skutečností a když ji potom dotyčný slyší nebo o ní čte, dopadne na něj její tíha plnou silou a neúprosností. Byl právě tohle důvod, proč Primo Levi spáchal sebevraždu? Popsal, co zažil, dostal ze sebe děsy, ale ty děsy ho nakonec stejně dostihly? Pro jiné ale psaní funguje jako forma terapie. Jako třeba právě pro Lustiga. Nebo F. R. Krause. Nebo pro Ellieho Wiesela, který se s pomocí svého psaní vypořádával se svým vztahem k Bohu, v něhož, třeba na rozdíl od Leviho, věřil. Wieselova nejpalcivější otázka po Osvětimi proto byla, jak Bůh mohl něco takového dopustit. Pro Leviho, pro něhož bylo židovství ne otázkou víry, ale tradice a identity, kterou přejal po rodičích z úcty a setrvačnosti, byla jen bolestným potvrzením toho, že Bůh neexistuje. Kdyby totiž existoval a dopustil Osvětim, byl by to zlý Bůh. A Bůh nemůže být zlý. Proto Levi tvrdí, že žádný není. Anebo je, ale jedná se jen o velkého kosmického konstruktéra, tvůrce vesmíru, který jej stvořil, ale o jeho běh a chod se již pranic nezajímá, a proto je zcela zbytečné se k němu modlit. Wiesel zase ve svých úvahách došel k představě Boha jako velkého Otce všech lidí, který neskonale trpí tím, že musí sledovat, jak jedny jeho děti mučí a zabíjejí další jeho děti. Proč nezasáhl? Protože nám, lidem, dal svobodu volby a možné cesty nám pouze naznačuje. Je tedy jen na nás, zda budeme těmto znamením naslouchat či nikoliv a také jak si je vyložíme. Bůh tak bolestně prožívá každé lidské klopýtnutí, sejítí z cesty, ublížení... Trpí tím? A pokud ano, jak nezměrné a nekonečné asi musí být jeho utrpení proti tomu lidskému? Je utrpení, které prožíváme, pouhým zlomkem a odrazem toho, které prožívá Bůh? A je ona vůle žít vědomím, že nejsme sami, že nad námi dlí a soucítí s námi? Je to Jeho pomocná ruka? Je to stéblo, které podává tonoucím, aby se zachytil a nepřestal věřit? V Něho? V sebe? V život? V to, že všechno má nějaký smysl, který je pro každého jiný, specifický a cílem života je ho odhalit? Jak tvrdil Viktor Emanuel Frankl, který logoterapii, třetí školu psychoterapie, která psychicky nemocné léčí právě tím, že je učí odhalovat smysl života, díky vlastním zkušenostem vynalezl právě v Osvětimi?

Z myšlenek mne vytrhl zvuk motoru. Jakub Haas byl tady. Přijel svým stříbrným Superbem přímo k pivovaru přesně v deset hodin.

...

Neznámá

...

Někdy přemýšlel nad tím, jak se asi jmenuje. Ve volných chvílích zavíral oči, vybavoval si oválnou tvář své milované rámovanou vlnitými blond vlasy a představoval si, jak se spolu procházejí, i s jejím černým jezevčíkem, a povídají si o těch maličkostech, které dva, jež se milují, spojují neviditelným poutem lásky: Takové maličkosti jsou totiž jen zdánlivě maličké, ve skutečnosti jsou velmi důležité, protože se jedná o intimnosti, které člověk neprozrazuje na potkání. Jsou to drobnosti, které někoho dělají někým, s nimiž se lidé nesvěřují, ale nechávají si je pro sebe a vyjevují je jen před výjimečnými lidmi při výjimečných příležitostech. Vědomí onoho sdílení, oné vzájemnosti, již to ušlechtilé gesto svěřeni se vytváří, k sobě dva milující se připoutává a nedovoluje jim se rozdělit – ani v dobrém, ani ve zlém. David si byl jistý tím, že jeho rodiče spojuje zrovna takové pouto – utkané bezpočtem pavučinek utužovaných tolerancí, ohleduplností, pokorou, úctou, respektem a samozřejmě náklonností, něhou a láskou, s nimiž přijímali to, co o tom druhém možná nevěděl nikdo jiný kromě nich dvou. David byl také přesvědčený o tom, že právě ono pouto jim pomáhá přežít chmurné dny, které jim sílíci fašismus přinášel a které se tvářily, že na svých perutích nesou předzvěst něčeho mnohem většího a hrozivějšího, co si ještě ani nedokáží představit. David věděl, že je to dobře – podvědomě cítil, že se něco blíží, že se k něčemu schyluje a tíha toho mu brala tolik sil, že někdy měl pocit, že nemůže dýchat. Jenže když nevěděl, co se chystá, mohl se držet naděje a uklidňovat se tím, že se jedná jen o paranoii vyvolanou okolnostmi, které pro ně nevyznívaly vůbec příznivě. V takových chvílích přemýšlel nad tím, že nejistota někdy není vůbec na škodu – nejistota oddaluje konečnost zjištění, jak se věci doopravdy mají, a umožňuje myslet si, že nic není tak hrozné, jak to vypadá – že se to zkrátka jen tak tváří. Jak by si přál, aby to tak bylo i v jejich případě! Aby temnou šed' každodenního života vedeného ve stínu rostoucí moci Hitlerova nacionálního socialismu vystřídala růžovo-zlatá naděje na lepší zítřky, taková, jakou každý den, který se povede od samotného rána, dávají tušit červánky na obloze připravující se na příchod slunce. David si slunce někdy představoval

jako Mesiáše – vlastně už od malička, vždycky, když se něčeho bál, se těšil, až ho uvidí na obloze, vloží do něj všechny své strachy a ono je spálí svým nevyhasínajícím světlem a všeprostopujícím kouzelným teplem a zachrání tím jeho i všechny, které miluje. V posledních týdnech slunci každé ráno odevzdával celé zástupy pochodujících členů NSDAP, hordy mladíků pokřikující na něj nadávky, skupiny lidí, kteří místo toho, aby jej pozdravili, přecházeli na druhý chodník, i ten děsivý obraz hákového kříže – symbol temnoty, zla a zatracení...

Od dubna 1933, kdy ti „fracci v hnědých košilích“ (jak říkal paramilitární organizaci Sturmabteilung, zkráceně SA, náležející k německé NSDAP, Davidův otec Jonáš) pomalovali okna jejich obchodu hákovými kříži, karikaturami a sprostými nadávkami, k takovým událostem docházelo stále častěji. Výlohy měly takto zřízeny několikrát do týdne a téměř každý den musel David při svých vycházkách, zejména při těch večerních, čelit útokům hnědých košil. Horší bylo, že se k nim přidávali další a další 168 a Sternovi měli pocit, že snad každý agresor, zbloudilá duše, nevydařená existence nebo poděs či žebrák zde nacházeli útěchu a brutalitou svých činů si vybíjeli zlost nad vlastním zmařeným životem. Rodiče Davida přemlouvali, aby ven nechodil tak často a trávil večery raději s nimi – v jejich horním bytě s vysokými stropy. Jenže David měl pocit, že kdyby na to přistoupil, učinil by první z celé řady ústupků a ponížení, k nimž je nově se rodící režim pomalu, ale jistě tlačil a doháněl. Své vycházky vnímal jako výraz odvahy a odhodlání a také jako důkaz toho, že se nemá čeho bát, protože má čisté svědomí a nikomu nic špatného neprovedl. Zároveň v něm ale sílil strach o rodiče a pomalu si začínal připouštět, že otcovo naléhání, aby ty útoky hnědých košil a to běsnění kníratého šaška nebral na lehkou váhu, není možná až tak neopodstatněné, jak si zprvu namlouval. Bylo to tím, že se bál připustit si, co se na ně žene?

Místo myšlenek na mladou Němku ho proto v posledních těžkých týdnech zaměstnávala spíše otázka, jak zajistit, aby rodiče byli v bezpečí. Více než kdy jindy vzpomínal na strýce Emanuela, otcova bratra, který žil se ženou a dětmi v Anglii a který je už několikrát zval na návštěvu. Taková návštěva by se teď jeho rodičům docela hodila, říkával si, když za temných rán a večerů při procházkách městem osnoval plány, jak je dostat z Německa, které se podle všech ukazatelů propadalo do stále větší a hlubší temnoty. Jenže jak přimět rodiče, kteří již nebyli nejmladší, zato

byli velmi pohodlní, zvyklí na svůj obchod, na svůj byt s vysokými stropy, na svou zahrádku, na své křeslo, dýmku a knihy, aby se sbalili, všechno tu nechali na pospas rozlíceným hnědým košilím, hodili veškeré starosti za hlavu a vydali se na návštěvu za Emanuelem?

...

Obsah

Nezvaní hosté.....	5
Dědeček Bedřich	11
Odpovědnost.....	21
Strážce světla	64
Zázrak na Calton Hillu	69
Svobodu si člověk nese v sobě.....	71
Hororový cirkus aneb malá studie strachu	78
Smíření a odpuštění	83
Třetí dítě.....	95
Přítel v Mikulově	112
Co se stalo, nemůže se odestát.....	120
Muž z fotografie	126
Neznámá.....	157
Hnědé oči Terezína.....	198
Pár slov na závěr	209

Kateřina Hájková
Světlo naděje

Vydal OFTIS Ústí nad Orlicí
jako svou 569. publikaci
Vydání první
Rok: 2021
Stran: 212
Sazba: Václav Novák